

31.01 – 26.03.2017

AFTERMATH AFTERMATH

L'ARQUITECTURA MÉS ENLLÀ DELS ARQUITECTES

CATALUNYA A VENÈCIA

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

SANTAMÒNICA

AFTERMATH

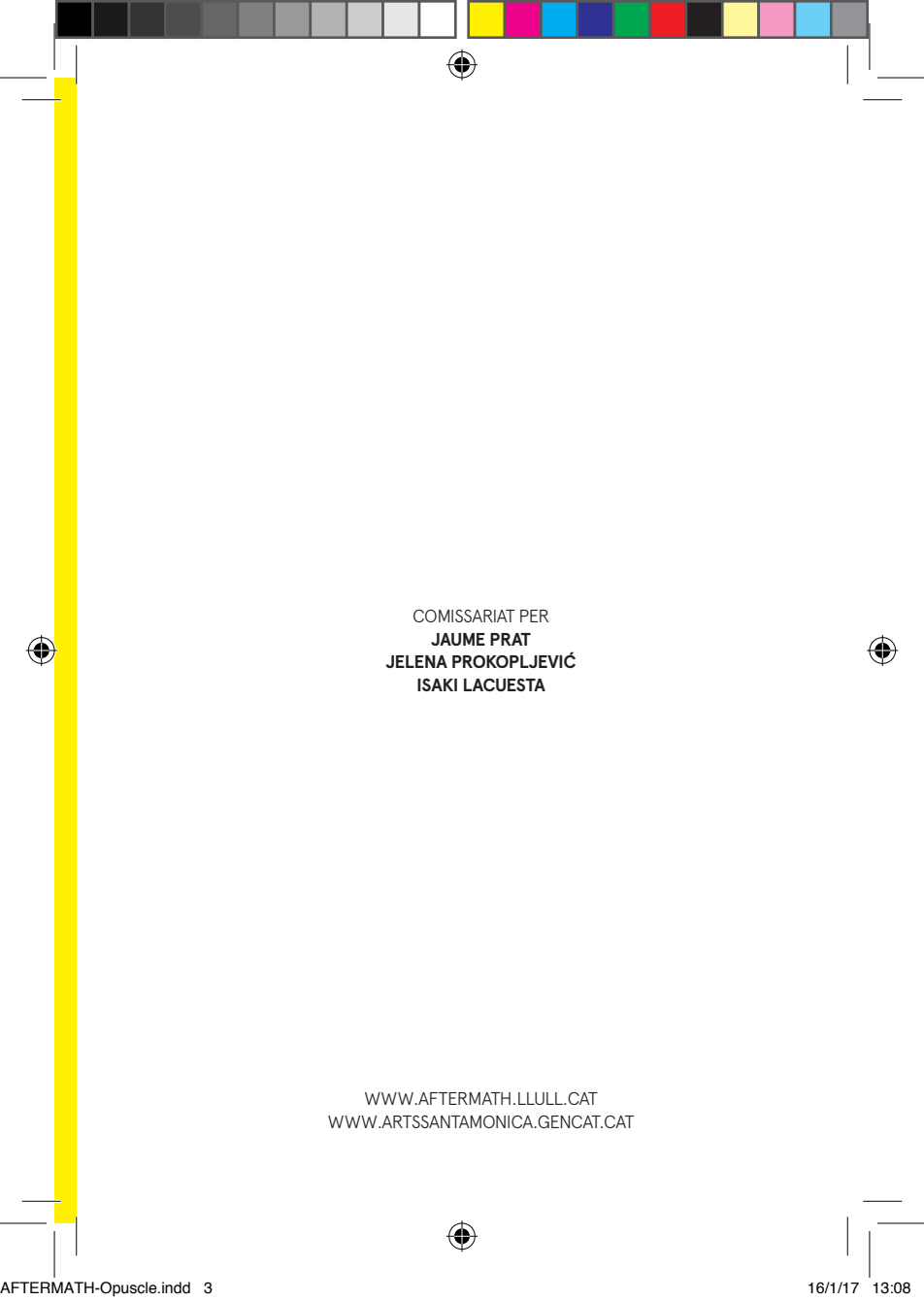
AFTERMATH

AFTERMATH

AFTERMATH

AFTERMATH

AFTERMATH

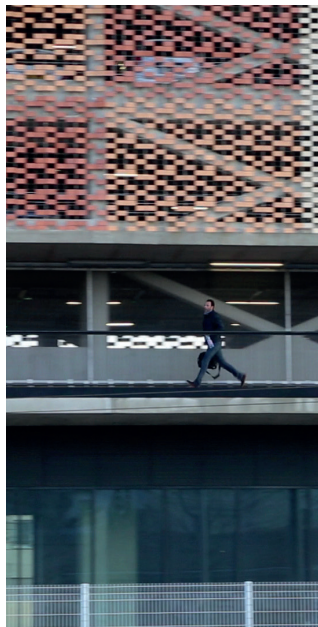
COMISSARIAT PER
JAUME PRAT
JELENA PROKOPLJEVIĆ
ISAKI LACUESTA

WWW.AFTERMATH.LLULL.CAT
WWW.ARTSSANTAMONICA.GENCAT.CAT

INTRODUCCIÓ

Els projectes que formen part del pavelló de Catalunya per a la Bienal d'Arquitectura de Venècia de 2016 tenen en comú el fet d'haver creat un lloc. Un lloc que millora la vida dels usuaris i les condicions del territori on s'implanten: són obres amb un marcat caràcter públic que, partint de noves maneres d'entendre el territori, excedeixen els requeriments del seu programa nominal. Certament, no són les úniques obres que comparteixen aquestes característiques; abans d'optar per fer una selecció més àmplia, hem preferit centrar-nos en conceptes, estratègies, materials i usos per explicar una manera de fer arquitectura que considerem representativa de la condició actual de l'arquitectura catalana.

"un decàleg en cinc punts, que al final són sis"

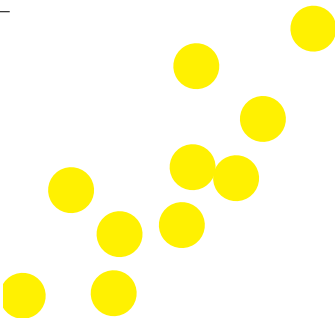
A l'hora d'anar a rodar les obres d'"Aftermath", el nostre decàleg era tan concentrat que només tenia sis punts (que, al final, després de molt discutir-ho entre els tres comissaris, vam deixar en set):

- Fugir de l'estil dominant en les imatges de catàleg i revistes d'arquitectura. Evitar els espais buits i els enquadraments compostos amb interioristes per a l'ocasió. No portar al rodatge actors ni models. Acceptar els actors i models en escena només quan aquests hi siguin per causes de força major (per exemple, en el cas hipotètic de trobar actors i models a la cua de la recollida d'aliments de l'SDA, aleshores sí: filmar-ho com a símptoma d'un país). Persones. Gent. Rostres i mans i peus, fent coses. I només quan tots hagin marxat, aprofitar el contrast de l'espai buit.

- Evitar qualsevol punt de vista que no sigui accessible als habitants de les obres, és a dir, a totes les persones que no saben volar ni tenen rajos X als ulls ni són capaços de travessar parets. Sobretot, no filmar des d'helicòpters ni drons (aquesta tesi vam corroborar-la el dia que ens van ensenyar el pressupost disponible). Evitar els globus aerostàtics, especialment en el cas de les obres en què la imatge zenital resulti més temptadora, com ara l'Atlàntida o el Llobregat, obres en les quals

l'aviació ens permetria explicar fàcilment les relacions i dimensions d'espais complexos. Buscar la forma alternativa de fer comprensibles aquestes obres mitjançant la creació de recorreguts en el muntatge (lineal i en multipantalla).

- No corregir les verticals en postproducció. Que els ordinadors no facin allò que és a l'abast dels ulls i del cervell de l'home.

- Deixar-nos sorprendre per les obres.

- No amagar-ne els errors. Tampoc els nostres.

- Divertir-nos filmant. Ens hem permès *private jokes*: com, per exemple, buscar des de quin enquadrament secret una de les obres seleccionades (per descomptat, la més inesperada) sembla un Coderch, quina recorda un Aravena transvestit, quina amaga un racó de Núñez i Navarro (amb barrots de presidiari, és clar), quina té un Barragán, un Piranesi, un Jacques Tati, *monsieur* architecte. Híbridacions prou improbables, sí. Però cada edifici en guarda endins tants d'altres que així ens hem divertit jugant amb tots.

RECUPERACIÓ MEDIANVIBENTAI DEL RIU LLOBREGAT

ARQUITECTES: Batlle i Roig Arquitectes (Enric Batlle i Joan Roig)

COL·LABORADORS: Xavier Ramoneda, Iván Sánchez, Mario Suñer (arquitectes);
Tyspa-Tecnomia (enginyeria)

DATA DEL PROJECTE: 2007-2015

DATA D'OBRA: 2008-2016 **PROMOTOR:** Àrea Metropolitana de Barcelona,
Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts

SUPERFÍCIE: 154 ha (6 km) **LOCALITZACIÓ:** Sant Boi de Llobregat, Sant Vicenç
dels Horts, Sant Joan Despí, Cornellà, el Prat de Llobregat (Catalunya)

Un parc continu, una arquitectura que juga amb el moviment de l'aire i de l'aigua, que recupera els meandres i equilibra la vegetació nova i l'autòctona. L'esforç de "desaprenentatge" del disseny total ha facilitat els usos múltiples per a lleure i esport, horts periurbans i fins i tot la reaparició de petits ramats d'ovelles. La recuperació de la possibilitat de pesca en un riu tan urbà com és el Llobregat els autors l'han considerada com un dels èxits en la creació de l'espai urbà productiu. Des d'una àrea suburbana abandonada i deteriorada, el riu Llobregat esdevé l'eix vertebrador de l'oest de Barcelona, la part inicial en la xarxa verda de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

10

HOSPITAL TRANSFRONTERER DE LA Cerdanya

ARQUITECTES: Brullet-Pineda Arquitectes, SLP (Manuel Brullet Tenas, Alfonso de Luna Coldefors, Albert de Pineda Álvarez) **COL·LABORADORS:** Marcial Novo Mazuelos, Jaume Piñol Font **DATA DEL PROJECTE:** 2007 **DATA D'OBRA:** 2012
PROMOTOR: Generalitat de Catalunya, Servei Català de la Salut
SUPERFÍCIE: 19.106,40 m² **LOCALITZACIÓ:** Puigcerdà (Catalunya)

L'hospital transfronterer implicava alhora un repte arquitectònic, jurídic i social, perquè calia donar servei a poblacions d'una comarca partida en dos per una frontera estatal: calia construir un punt de trobada dels sistemes sanitaris català i francès. El resultat és un hospital compartit. Un niu arraulit sota una gran teulada, compacte, tancat als vents dominants, obert a la ciutat i al sol. La funcionalitat s'organitza seguint la premissa de crear espais agradables, que no segueixin l'imaginari visual típic dels hospitals, que no facin olor d'hospital i que, al mateix temps, ofereixin una màquina perfecta que estalvia temps de desplaçaments i minimitza els recorreguts. S'ha insistit en tot moment en la creació d'un espai que cura: a través de la calma que transmet, a través de la proximitat i l'escala humana, malgrat que és un hospital molt gran.

TORRE JÚLIA

HABITATGES TUTELATS

PER A LA GENT GRAN

ARQUITECTES: Pau Vidal, Sergi Pons, Ricard Galiana

COL·LABORADORS: Gioia Guidazzi, Diana Sajdova **DATA DEL PROJECTE:** 2004

DATA D'OBRA: 2011 **PROMOTOR:** Patronat Municipal de l'Habitatge de Barcelona (PMHB) **SUPERFÍCIE:** 8.391 m² **LOCALITZACIÓ:** Barcelona (Catalunya)

L'edifici d'habitatge assistit per a gent gran, batejat pels seus autors com la Torre Júlia, en referència a la propera Via Júlia —la rambla de Nou Barris—, és una referència visual en el paisatge de les rondes barcelonines. La forma, els materials i el llenguatge visual, així com la seva posició, no denoten clarament la seva funció interna. Per això els veïns sovint pregunten si és un hotel o un edifici d'oficines i no s'imaginen la vida diària que conté. El que sí que posa de manifest la Torre Júlia és una voluntat d'integrar visualment els continguts interns en el paisatge de la ciutat i de les muntanyes que limiten Barcelona. Les escales i els passadissos que recorren les façanes, les dobles alçàries de les zones comunitàries i el jardí de la coberta tenen en comú unes vistes privilegiades sobre la ciutat, i van ser el principal motiu per créixer en alçària fins a disset plantes, en comptes d'ocupar el terreny en amplària.

TEATRE L'ATLÀNTIDA

ARQUITECTES: Josep Llinàs, Josep Llobet, Pedro Ayesta, Laia Vives

COL·LABORADORS: Jorge Martín, Iván Andrés, Andrea Tissino, Philipp Gasteiger, Fermín Garrote, Iñaki Arbelaz, Petra Pferdmenges, Natzarena Manenti, Aina Solé

DATA DEL PROJECTE: 2004 **DATA D'OBRA:** 2010

PROMOTOR: FCC Construcción **SUPERFÍCIE:** 10.500 m²

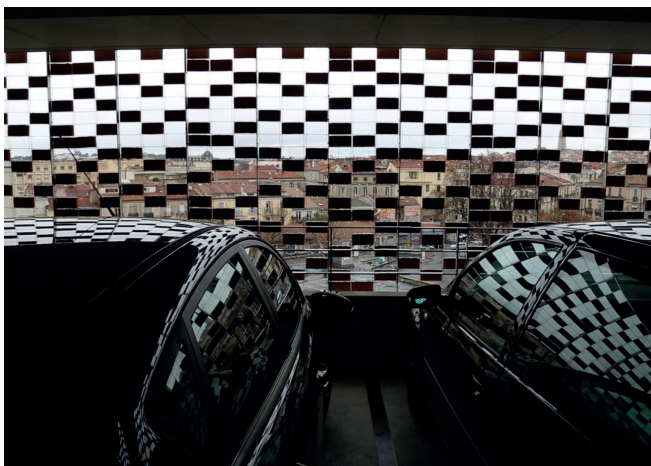
LOCALITZACIÓ: Vic (Catalunya)

L'Atlàntida és més que un edifici. És un complex compacte, abrigat sota una única teulada que aixopluga tres sales d'ús mixt (teatre i auditori) i un conservatori amb espais específics per acollir gent de totes les edats i nivells musicals (des d'aficionats fins a professionals). El conjunt es crea en relació amb l'escala del centre històric de la ciutat de Vic, se situa a la part de la parcel·la que toca el teixit urbà, i manté, a més, la continuïtat de l'espai lliure a la part pròxima al riu. La clau del projecte rau en la unificació d'un programa complex, en certs aspectes contradictori, sota una coberta i al voltant de l'espai públic creat per estructurar el recinte. Els accessos, distribuïts a totes les façanes segons les necessitats, convergeixen en un carrer interior i una plaça a la zona d'entrada.

APARCAMENT SAINT-ROCH

ARQUITECTES: Archikubik (Marc Chalamanch, Miquel Lacasta, Carmen Santana)
COL·LABORADORS: Daniel de Castro, Romain Parent, Diego Lima, Camille Roux
 (arquitectes); Agence Franck Boutté Consultants (enginyeria ambiental); PER
 INGENIERIE (enginyeria i direcció d'execució d'obra); Atelier Rouch (enginyeria
 acústica); Factors del Paisatge (paisatgista)
DATA DEL PROJECTE: 2012 **DATA D'OBRA:** 2015 **PROMOTOR:** SERM
SUPERFÍCIE: 26.790 m² **LOCALITZACIÓ:** Montpellier (França)

Aparcament de nou plantes, situat a la vora de l'estació de trens, d'estructura i acabats permeables a la vista, a l'aire, i fins i tot a la pluja i a les fulles que volen a la tardor. És un edifici organolèptic, segons els autors, que s'integra en una zona urbana encara en procés de definició a base del vincle material amb els maons i les teules de la ciutat de Montpellier. L'aparcament compleix una funció molt més avançada del que es podria imaginar per a un pàrquing per a 850 cotxes, i proposa noves connexions urbanes per a tots els usuaris. El projecte es converteix en una peça clau per estructurar i ampliar les zones de vianants ja existents entre la plaça de la Comédie i l'estació de Saint-Roch. L'aparcament es troba en una posició estratègica enmig d'un paisatge ferroviari situat al centre de la ciutat, i és la peça que complementa la multinodalitat de l'estació de trens.

18

CENTRE PER AL SERVEI DE DISTRIBUCIÓ D'ALIMENTS CAMPCLAR

ARQUITECTES: NUA Architectures (Maria Rius, Arnau Tiñena, Ferran Tiñena)

DATA DEL PROJECTE: Setembre 2014 **DATA D'OBRA:** Desembre 2014

PROMOTOR: Càritas Diocesana i parròquia de Santa Tecla de Campclar

SUPERFÍCIE: 82,50 m² **LOCALITZACIÓ:** Tarragona (Catalunya)

El centre de distribució d'aliments del barri de Campclar és un edifici de poc més de 80 metres quadrats que aconsegueix donar resposta a una sèrie de necessitats de vegades contradictòries. Es construeix al costat de l'església parroquial, a la qual ret un discret homenatge formal, en un barri amb un 70 % d'immigrants i gent en situació precària. El funcionament és ben senzill: les persones hi van en hores determinades, com si anessin a un supermercat, i se'ls faciliten aliments que necessiten procedents de les donacions de Càritas. Abans de construir el centre, aquesta tasca es duia a terme a les sales i els passadissos de la mateixa parròquia, però es treia espai per a les seves activitats quotidianes; per això la base d'encàrrec demanava explícitament la creació d'un espai digne per ajudar els més necessitats.

CAN BATLLÓ

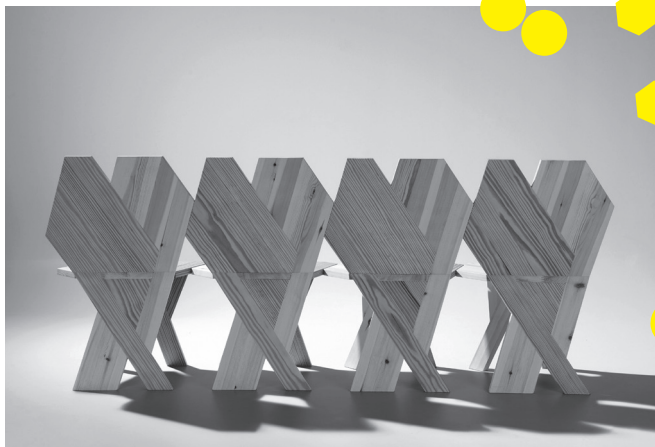
ARQUITECTES: Comunitat Can Batlló, LaCol – cooperativa d'arquitectes
DATA DEL PROJECTE: 11 de juny de 2011 - entrada de veïns al recinte
DATA D'OBRA: En construcció **PROMOTOR:** Comunitat d'usuaris de Can Batlló
SUPERFÍCIE: 5.000 m² interiors i 5.000 m² exteriors
LOCALITZACIÓ: Barcelona (Catalunya)

Més que una intervenció en un espai concret, Can Batlló és un símbol en la Barcelona actual d'una nova manera de relacions entre els usuaris, els arquitectes i l'Administració. També és un manifest d'arquitectura participativa i de construcció autogestionada, que únicament s'entenen des del seu procés i des de les dificultats econòmiques i normatives. Amb una extensió de 8 hectàrees, Can Batlló era una de les fàbriques metropolitanes més grans del terme municipal de Barcelona. A finals dels anys setanta, el terreny, encara de propietat privada, va ser requalificat com a àrea d'equipaments, una disposició que per diferents raons no s'havia executat. El centre és fruit d'una llarga lluita reivindicativa per un espai públic, que va culminar l'11 de juny de 2011 amb l'entrada festiva dels veïns al recinte. Aquell moment va engegar un procés de diàleg entre els usuaris i els arquitectes de la cooperativa LaCol per tal de definir les futures activitats del centre, les necessitats més immediates i les maneres d'aconseguir espai i mitjans per fer-les realitat.

CADIRA BIENIVALE

ARQUITECTE: Josep Ferrando www.josepferrando.com

DATA DEL PROJECTE: 2014 **CLIENT:** Figueras International Seating

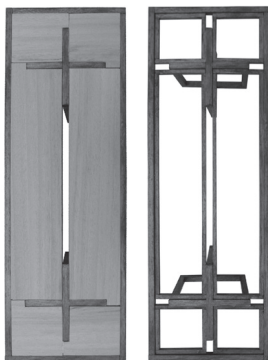
COL·LABORADORS: Pau Borràs (Design Figueras Center) i Adrià Ruiz

FOTOS: Francesc Arnó

El disseny respon a un sistema fractal que reproduïx la seva estructura bàsica a escales més petites i més grans, amb proporcions que funcionen de la mateixa manera en unitats i en conjunts de múltiples cadires. Per formar cada cadira, es fan servir vint llistons de 8 cm d'amplada i gruix estàndard de 2,5 cm, tallats en alçàries diferents i units en angles sempre múltiples de vuit graus.

TAULACREU

CLIENT: Pavelló de Catalunya per a la Biennial d'Arquitectura de Venècia de 2016
DISSENY I EXECUCIÓ: 2015-2016 **DISSENY:** Vora Arquitectura (Pere Buil i Toni Riba)
www.vora.cat **COL·LABORADORS:** Barrington Lambert, Charles Dujardin
PRODUCCIÓ: Buit Taller www.buit.es **FOTOGRAFIES DE LA MAQUETA:** Charles Dujardin

És una superfície suspesa de fusta, expressiva i abstracta.

Suspensa: Se suporta en dues potes en forma de creu apartades del perímetre, no té potes a les cantonades.

Expressiva: Forma i materialitat expressen l'estructura constitutiva. Es perceben les juntes d'execució i el canvi de material entre panells i seccions en barra estructurals.

Abstracta: Dues creus en un pla, que són el suport de la taula i l'expressió a la seva superfície. Monomaterial: Tot fusta, amb variants de pi i uró, i amb una variació subtil en el color i la textura.

COM SONEN ELS EDIFICIS

Si et situes al bell mig del pàrquing i tanques els ulls, sents com arriben els trens per un costat i els tramvies de la ciutat per l'altre, amb sonoritats ben diferents. Ubiques la ciutat com si la cartografiessis en un mapa. I, si puges a la planta superior, al pàrquing terrassa, de cop i volta tot es torna un gran pla general sonor, al qual s'afegeixen les campanes de les diferents esglésies, els crits del carrer que arriben ofegats a l'última planta i el brogit constant dels sons greus de la ciutat. Si fos un espai tancat tot això no passaria. Com diria Walter Ruttmann, és una simfonia urbana.

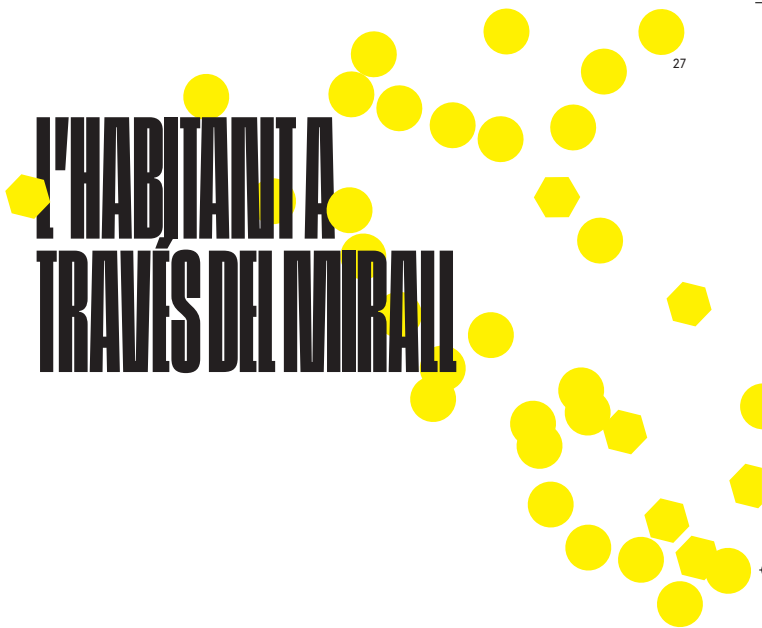
25

**"les formes dels edificis ben
sovint no revelen, a primer cop
d'ull, allò més proper, canviant
i intangible: el so que els
envolta. So, que si s'escolta, de
sobte es pot tornar horitzó."**

Barreja són les ombres: vell sobre nou. Textures diferents per a les cadires. Les fantasmagories de les fantasmagories, o, un altre cop, els vidres reclamant la seva materialitat projectats sobre el terra mentre les imatges s'hi projecten. De vegades pesen, de vegades no. Les imatges floten. Tenen textura. De vegades són textura i queda la llum i l'espai. D'altres es concreten. T'hi has de fixar perquè passi. Comptem amb l'atenció del visitant. Sempre hi ha un punt des d'on es veuen bé: només t'has de moure. Obligar-te a mirar, perquè és el que passa al carrer, al dia a dia. L'arquitectura no es visita. Es vesteix. Te la poses. L'habites. La vius. La traspasses. Rarament t'hi fixes. L'arquitectura quotidiana és un elogi de la visió perifèrica. La primitiva. La que capta el moviment. La que copsa aquella bellesa.

COMIATS DE VIDRE

En el vidre, Bruno Taut creia haver-hi trobat el material idoni per desenvolupar una "nova arquitectura" que seria visualment llegible, germana de les arts plàstiques i dels pintors i cineastes que admirava. Per contra, els seus companys de promoció, els cineastes expressionistes alemanys, no van arribar a rodar el gòlem modern tal com tocava: de vidre i no de fang.

Un argument darrer per escollir aquest material: quan tot el pavelló caduqui, esclati, o se'n enfonsi, les runes seran transparents, patinatge sobre vidre. Creuers com gratacels que avancen pels canals de Venècia aixecant les onades.

A tall d'epíleg:
Taut, sense dièresi, se'n va.

I ens diu:

- Comiats per a tots, comiats de vidre, salutacions de cristal!

CRÈDITS

EXPOSICIÓ A VENÈCIA

ORGANITZACIÓ I PRODUCCIÓ

Institut Ramon Llull

COMISSARIS

Isaki Lacuesta, Jaume Prat,

Jelena Prokopljević

DISSENY INTERIOR

Jaume Prat, Jelena Prokopljević,

Isaki Lacuesta

COL-LABORACIÓ

Montserrat Farrés (fase de competició)

DISSENY GRÀFIC

Toormix

DISSENY DEL MOBILIARI

Cadira "Biennale", de Josep Ferrando.

Taula de recepció "Taulacreu", de Vora

Arquitectura (Pere Buil i Toni Riba)

PRODUCCIÓ EXECUTIVA

Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA)

COORDINACIÓ DE L'EXPOSICIÓ

Carlota Gómez

COORDINACIÓ A VENÈCIA

Tamara Andruszkiewicz

MUNTATGE DE L'EXPOSICIÓ

ART% (Favio Monza, Jordi, Eduard i Pau Segura)

ESTRUCTURISTES

Carmela Torró, Oriol Palou

DIRECCIÓ DE LA INSTAL·LACIÓ

AUDIOVISUAL I DEL WEBDOC

Isaki Lacuesta, Jaume Prat, Jelena

Prokopljević

COORDINACIÓ AUDIOVISUAL

Albert Coma

PRODUCCIÓ AUDIOVISUAL

La Termita Films

PRODUCCIÓ EXECUTIVA

Isa Campo

CAP DE PRODUCCIÓ

Aitor Martos

ASSISTENT DE PRODUCCIÓ

Ainara Martos

EDICIÓ

Lluís Rico, Isaki Lacuesta, Sergi Dies

SO DIRECTE

Amanda Villavieja

SO DIRECTE SEGONA UNITAT

Agost Alustiza

EDICIÓ DE SO

Alejandro Castillo, Amanda Villavieja

CÀMERA

Isaki Lacuesta

CORRECCIÓ DE COLOR

Albert Costa

PROGRAMACIÓ DEL WEBDOC

Albert Coma

FOTOS 360°

Jelena Prokopljević

IMATGES D'ARXIU DE CAN BATLLÓ

Natxo Medina

TRADUCCIONS

Tiffany Carter, Tiziana Camerani

TRADUCCIONS DEL WEBDOC

Pablo Harguindey

SUBTÍTOLS DEL WEBDOC

Memi March

REVISIONS DE LA TRADUCCIÓ

DEL WEBDOC

Hara Kraan, Pep Sanchez

COMUNICACIÓ

Labóh. Miriam Giordano, Silvia Pujalte,

Giovanna Tissi - The Link PR

RELACIONS PÚBLIQUES

Mahala Alzamora

Alexandra Mitjans

ARTS SANTA MÒNICA

DIRECCIÓ

Jaume Reus (director)

EXPOSICIONS

Fina Duran Riu (coordinació general),
Cinta Massip (edicions), Xavier Roca
(direcció tècnica)

ACTIVITATS

Marta Garcia (coordinació general), Alicia
González (relacions externes), Eulàlia
Garcia (àrea tècnica)

ADMINISTRACIÓ

Cristina Güell (responsable de gestió),
Mònica Garcia Bo (àrea d'exposicions),
Chus Couso (secretaria de direcció)

COMUNICACIÓ

Jordi Miras Llopart (coordinació general),
Luis Villalón Camacho (web i xarxes
socials), Juanjo Gutiérrez (difusió)

PROJECTES

RECUPERACIÓ MEDIAMBIENTAL DEL RIU LLOBREGAT

Batlle i Roig Arquitectes (Enric Batlle
i Joan Roig)

HOSPITAL TRANSFRONTERER DE LA CERDANYA

Brullet Pineda Arquitectes (Manuel
Brullet Tenas, Alfonso de Luna Coldefors,
Albert de Pineda Álvarez)

TORRE JÚLIA. HABITATGES TUTELATS PER A GENT GRAN

Pau Vidal, Sergi Pons, Ricard Galiana

TEATRE L'ATLÀNTIDA

Josep Llinàs, Josep Llobet, Pedro Ayesta,
Laia Vives

CENTRE PER AL SERVEI DE DISTRIBUCIÓ D'ALIMENTS - CAMPCLAR (SDA)

NUA Arquitectures (Maria Rius, Arnau
Tiñena, Ferran Tiñena)

APARCAMENT SAINT-ROCH

Archikubik (Marc Chalamanch, Miquel
Lacasta, Carmen Santana)

CAN BATLLÓ

LaCol, cooperativa d'arquitectes i
comunitat Can Batlló

EXPOSICIÓ A BARCELONA

MUNTATGE DE L'EXPOSICIÓ

ART% (Favio Monza, Eduard i Pau Segura)
GAMI SCP

ESTRUCTURISTES

Carmela Torró i Oriol Palou

COORDINACIÓ AUDIOVISUAL

Albert Coma

PATROCINI

CRICURSA · Inspiring Glass Solutions

KLEIN

LAMP LIGHTING

FIGUERAS · International Seating

COSENTINO · Imagine & Anticipate

FLEXBRID · Dressing Architecture

AMB LA COL-LABORACIÓ DE

MACBA · Museu d'Art Contemporani
de Barcelona

TEXTOS

Els autors / les autores

OBRES

Els autors / les autores

FOTOS

ISAKI LACUESTA

_Pàgines: 5, 9, 10, 13, 17, 18, 22, 23 i 24-25

INIGO BUJEDO AQUIRRE

_Pàgines: 26 i 29

DIPÒSIT LEGAL: B 2426-2017 | DISSENY: TOORMIX

Ajuntament
de Barcelona

institut
ramon llull
Llengua i cultura catalanes

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

SANTAMÒNICA